

A polgári védelmi kötelezettség, a polgári védelmi szervezet.

A polgári védelmi kötelezettség személyes kötelezettség az emberi élet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme érdekében.

Alaptörvény XXXI. cikke értelmében: (5) Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – polgári védelmi kötelezettség írható elő.

Ennek értelmében, annak az állampolgárnak a részére, akivel szemben nem áll fenn semmilyen mentességi ok (lásd lentebb) polgári védelmi kötelezettség írható elő.

A polgári védelmi kötelezettségnek négy tartalmi eleme van:

- **Bejelentési kötelezettség**
- **Megjelenési kötelezettség**
- **Adatszolgáltatási kötelezettség**
- **Polgári védelmi szolgálat.**

Azon személyt, akit az állandó lakhelye szerint illetékes polgármester határozattal polgári védelmi szervezetbe beoszt, annak a személynek a fent felsorolt kötelezettségei vannak a polgári védelmi kötelezettség keretén belül.

A polgári védelmi kötelezettséggel kapcsolatos ügyekben első fokon a polgármester jár el. Melynek értelmében az állandó lakhely szerint illetékes polgármester jogosult a kötelezett polgári védelmi szervezetbe beosztani.

A katasztrófavédelmi törvény (2011. évi CXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról) által meghatározott mentességek alapján lehet megállapítani, hogy mely személyek oszthatóak be polgári védelmi szolgálatra, azaz kit terhel polgári védelmi kötelezettség.

Mentes a polgári védelmi kötelezettség alól:

- a 18 éven aluli és a mindenkori öregségi nyugdíjkorhatárt elért személy,
- a terhes nő, terhességének megállapításától kezdve,
- a gyermekét saját háztartásában nevelő anya, a gyermek 6 éves koráig,
- a gyermekét saját háztartásában egyedül nevelő szülő, a gyermek 14 éves koráig,
- a szülő, ha 3 vagy ennél több 14 éven aluli gyermekét gondozza,
- aki a vele közös háztartásban élő, állandó ápolásra vagy gondozásra szoruló egyenes ági rokonát vagy házastársát egyedül látja el,
- aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette vagy aki egészségi állapota folytán a kötelezettség teljesítésére alkalmatlan.

Ebből következik, hogy polgári védelmi kötelezettség terheli azon magyarországi lakóhellyel rendelkező nagykorú magyar állampolgárt, aki 18. életévét betöltötte, de még nem érte el a mindenkori öregségi nyugdíjkorhatár legfelső szintjét és nem vonatkozik rá egyik mentességi körülmény sem.

Vannak olyan személyek, akik valamilyen más módon mentesülnek a polgári védelmi kötelezettség teljesítése alól. Ők azok akik a polgári védelmi kötelezettséget munkakörük ellátásával, köz megbízatása gyakorlásával teljesítik. Ilyenek:

- az országgyűlési képviselő,
- az európai parlamenti képviselő,
- az állami vezető, a vezetői megbízású, valamint feladatköre szerint katasztrófavédelmi feladatot ellátó kormánytisztviselő, köztisztviselő és közalkalmazott,

- a jegyző,
- a bíró, az ügyész, a közjegyző, a bírósági végrehajtó,
- a Magyar Honvédség tényleges és tartalékos állományú, a rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományú tagja, e szervek alkalmazottja,
- az egészségügyi államigazgatási szerv kormánytisztviselője,
- a kórházi, a járóbeteg- és alapellátást végző orvos és szakképzett szakdolgozó,
- az állami mentőszolgálat dolgozója, betegszállító szervezet dolgozója,
- a készenléti szolgálatot ellátó önkéntes és létesítményi tűzoltó, az önkéntes tűzoltó egyesület szaktevékenységet végző tagja,
- a közfeladatot ellátó ágazati védekezési szervezet tagja,
- a közüzemi feladatot ellátó létesítmények üzemeltető személyzete,
- a szakirányú felsőfokú végzettséggel rendelkező, hivatását gyakorló pap, lelkész, rabbi.

A polgári védelmi kötelezettség az adatszolgáltatási, a bejelentési, a megjelenési kötelezettséget és a polgári védelmi szolgálatot foglalja magában.

1-2. Adatszolgáltatási és bejelentési kötelezettség

Adatszolgáltatás az alábbi adatok közlésére vonatkozik:

a) szakképzettség,

b) foglalkozás,

c) munkahelye, címe megnevezése, megváltozása, (15 nap)

d) mentességi okok bejelentése.

A polgári védelmi szervezetbe beosztott állampolgár köteles a szakképzettség megszerzését, a foglalkozás gyakorlásának megkezdését, munkahelye és lakcíme megváltozását a polgármesternél bejelenteni. A bejelentést a kötelezettség alapjául szolgáló esemény vagy változás napjától számított 15 napon belül kell teljesíteni.

Adatszolgáltatás, adatkezelési szabályok:

Adatszolgáltatási kötelezettség keretében bejelentendő adatok személyes adatoknak minősülnek, ezért annak kezelésére speciális szabályok vonatkoznak.

A polgári védelmi szervezetbe történő beosztás, a polgári védelmi kötelezettség teljesítésével kapcsolatos feladatok végrehajtása céljából a polgármester és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgár:

a) személyes adatait [családi és utónév, születési családi és utónév, nem, születési hely, idő (év, hónap, nap), anyja születési családi és utóneve, lakóhely vagy tartózkodási hely, munkahely, szervezeti beosztásra vonatkozó adatok],

b) foglalkozására és a szakképzettségére vonatkozó adatait kezelheti.

A polgármester az általa kezelt adatállományt a beosztásra jelölés céljából továbbítja a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek, amely ennek alapján kijelöli a polgári védelmi kötelezettségen alapuló polgári védelmi szervezetbe beosztható személyeket, és erről tájékoztatja a polgármestert. A polgármester a kijelöltek adatállománya alapján kiválasztja azokat a kötelezetteket, akiket a szervezetbe határozattal beoszt, és erről a jogerős határozattal tájékoztatja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervét, valamint a beosztottak adatairól a hadkiegészítő parancsnokságot.

3. Megjelenési kötelezettség

Aki a polgári védelmi szolgálat ellátására felhívást kapott, **köteles az abban megjelölt helyen és időpontban megjelenni**, a rábízott polgári védelmi feladatot ellátni, és a kapott utasítást végrehajtani.

A polgármester a szolgálatadási kötelezettség alól indokolt esetben kérelemre felmentést adhat. A felmentés alapjául szolgáló okot a szolgálat elrendelt időpontját megelőző három napon belül kell bejelenteni és igazolni.

A polgári védelmi megjelenési és szolgálatadási kötelezettség teljesítését, valamint a település azonnali beavatkozást igénylő mentési munkálataira történő beosztást a kötelezett lakóhelye szerint illetékes polgármester határozatban rendeli el.

A polgári védelmi kötelezettségek teljesítése csak akkor tagadható meg, ha a kötelezettség teljesítésével a kötelezett önmaga vagy mások életét, testi épségét vagy egészségét közvetlen és súlyos veszélynek tenné ki.

A polgári védelmi szervezet tagja határozattal kiképzésre és gyakorlatra osztható be (felhívás), melynek időtartama évente nem haladhatja meg kiképzés céljából a 40, gyakorlat esetében a 72 órát. A megjelenésre kötelezett a felhívásban megjelölt helyen és időpontban köteles megjelenni. A felhívást a kiképzés vagy a gyakorlat időpontját megelőzően legalább nyolc nappal kell kézbesíteni.

A kiképzést lehetőleg a kötelezett lakóhelyén, munkahelyén vagy katasztrófavédelmi oktatási intézményben kell megtartani. A polgármester a kiképzésen és gyakorlaton való részvétel alól indokolt esetben kérelemre halasztást, illetve felmentést adhat.

A felmentés alapjául szolgáló okot a kiképzés vagy a gyakorlat időpontját megelőző öt napon belül kell bejelenteni és igazolni.

4. Polgári védelmi szolgálat

A polgári védelmi szolgálat lehet:

- **folyamatos:** időbeli korlátozás nélkül vehető igénybe. Erre *rendkívüli állapot és szükségállapot (Alaptörvényben meghatározott feltételek teljesülése kihirdetése esetén) idején* kerülhet sor.

- **ideiglenes:** 15 naptári napot nem haladhatja meg annak időtartama. Erre sor kerülhet, ha az *katasztrófa megelőzése érdekében szükséges beavatkozás, illetve veszélyhelyzetben.*

A polgári védelmi szervezet tagját polgári védelmi szolgálatra lehet kötelezni. A kötelezett a polgári védelmi szolgálat folyamatos ellátására időbeli korlátozás nélkül vehető igénybe rendkívüli állapot és szükségállapot idején a külön törvényben meghatározottak szerint.

Katasztrófa megelőzése érdekében szükséges beavatkozás céljából, valamint veszélyhelyzetben a polgári védelmi szervezetbe beosztott kötelezett részére ideiglenes polgári védelmi szolgálat rendelhető el, amelynek időtartama alkalmanként a 15 naptári napot nem haladhatja meg.

Aki a polgári védelmi szolgálat ellátására felhívást kapott, köteles az abban megjelölt helyen és időpontban megjelenni, a rábízott polgári védelmi feladatot ellátni, és a kapott utasítást végrehajtani.

A polgármester a szolgálatadási kötelezettség alól indokolt esetben kérelemre felmentést adhat. A felmentés alapjául szolgáló okot a szolgálat elrendelt időpontját megelőző három napon belül kell bejelenteni és igazolni.

Aki polgári védelmi kötelezettség alatt áll, köteles a polgármester határozata alapján részt venni annak a településnek az azonnali beavatkozást igénylő mentési munkálataiban, amelynek területén tartózkodik.

A mentési munkák alól mentesíteni kell, aki igazolja, hogy hivatásbeli vagy szolgálati feladatának ellátása, vagy honvédelmi kötelezettségének teljesítése céljából a helyszínt haladéktalanul el kell hagynia, illetve a munkavégzésre egészségi állapota miatt alkalmatlan

A polgári védelmi szolgálat elrendelése:

Főszabály szerint polgári védelmi kötelezettséggel kapcsolatos ügyben első fokon a polgármester jár el.

Az **ideiglenes polgári védelmi szolgálat** azonnali teljesítésének elrendelésére a Kormány, a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, a megyei védelmi bizottság elnöke, a főpolgármester, valamint a polgármester jogosult.

A KÖTELES POLGÁRI VÉDELMI SZERVEZETEK

A békeidőszaki (nem fegyveres konfliktus) katasztrófák kezelése érdekében fejlesztésre került a polgári védelem rendszere. Az ezen belül adódó feladatok ellátására ismét feladatot látnak el a hivatásos katasztrófavédelmi szervezeten kívül a köteles és önkéntes polgári védelmi szervezetek.

Köteles polgári védelmi szervezetek

A köteles polgári védelmi szervezetek állománya a polgári védelmi kötelezettség alatt álló és az önkéntesen jelentkező személyekből áll, lakóhely szerinti beosztásuk az illetékes polgármester feladata.

A polgári védelmi szervezetek egymásnak mellérendeltek, tevékenységüket a védekezés irányításáért felelős személy irányítja.

És vannak a köteles polgári védelmi szervezetek:

- központi
- területi
- települési
- munkahelyi polgári védelmi szervezetek hozhatóak létre.

A központi polgári védelmi szervezet

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője központi polgári védelmi szervezetet hoz létre olyan szakfeladat ellátására, amely különleges szakértelmet és technikai eszközöket igényel.

A központi polgári védelmi szervezet felépítéséről és létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője dönt.

A központi polgári védelmi szervezet tagját a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

A területi polgári védelmi szervezet

Területi polgári védelmi szervezetet kell létrehozni annak a polgári védelmi feladatnak a végrehajtására, amelyet a települési polgári védelmi szervezetek nem képesek ellátni. A területi polgári védelmi szervezetek felépítéséről, létszámáról a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve vezetője határoz a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjének javaslata alapján.

A területi polgári védelmi szervezet tagját a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

A települési polgári védelmi szervezet

Községben, városban, megyei jogú városban, fővárosi kerületben – ha a település katasztrófavédelmi besorolása azt indokolja – polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezetet kell létrehozni.

A települési polgári védelmi szervezet létszámát a település katasztrófavédelmi besorolásának megfelelően a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetőjének javaslata alapján a polgármester állapítja meg.

A települési polgári védelmi szervezet tagját a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője jelöli ki.

Az I. és II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a település lakosságszámának függvényében a polgári védelmi szervezetek létszáma:

- a) 100 000 lakos felett legalább 750 fő,
- b) 50 000–100 000 lakos esetén legalább 500 fő,
- c) 10 000–50 000 lakos esetén legalább 300 fő,
- d) 5000–10 000 lakos esetén legalább 150 fő,
- e) 1000–5000 lakos esetén legalább 50 fő,
- f) 300–1000 lakos esetén legalább 20 fő,
- g) 300 lakos alatt legalább 6 fő.

A III. katasztrófavédelmi osztályba sorolt településeken a polgári védelmi szervezetek létszáma az előző bekezdésben meghatározott létszám fele.

A munkahelyi polgári védelmi szervezet

A munkahelyi polgári védelmi szervezetet a gazdálkodó szervezet polgári védelmi feladatainak végrehajtása érdekében hatósági határozat alapján kell létesíteni. A munkahelyi polgári védelmi szervezet tagját a gazdálkodó szervezet vezetője jelöli ki.

Önkéntes polgári védelmi szervezetek

A katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezeteinek első pillérét az önkéntesen jelentkező személyeket adják, akik a polgármester által meghatározott polgári védelmi szervezetben, függelmi rendben teljesítik felajánlott szolgálatukat.

Ezeket a tagokat ugyanolyan jogok és kötelezettségek illetik meg, mint a polgári védelmi kötelezettség alatt álló személyeket. A velük kapcsolatos előljárói utasítás nem irányulhat a beosztottak indokolatlan foglalkoztatására, emberi méltóságának megsértésére, életének és testi épségének közvetlen veszélyeztetésére.

A polgári védelmi szervezetbe beosztott begyakorolja és alkalmazása idején az előljáró utasításai szerint végrehajtja a számára meghatározott feladatokat.

A második pillért az önként jelentkező társadalmi és karitatív szervezetek alkotják, amelyek a katasztrófák elleni védekezésben humanitárius jellegű feladatok végrehajtása útján működnek közre. Annak érdekében, hogy a védekezésbe történő bevonásuk szervezetten és hatékonyan történjen, jellemzően a veszélyelhárítási tervekben meghatározott, az adott szervezet profiljához illő feladatokat látják el.

A katasztrófavédelem önkéntes polgári védelmi szervezeteinek harmadik pillérét az önkéntes mentőszervezetek biztosítják, akik kifejezetten katasztrófavédelmi feladatok ellátása céljából jönnek létre. Az országban működő önkéntes mentőszervezetek akkor vehetnek részt a védekezésben, ha a Nemzeti Minősítési Rendszerben meghatározott alapkövetelményeknek

megfelelnek. Ezt követően együttműködési megállapodást írnak alá a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervével, elismerve ezzel annak koordinációs-irányítási jogát.

Mozgósítás

A polgári védelmi szervezetek alkalmazására, a polgári védelmi szolgálat elrendelésére akkor kerülhet sor, ha más szervek (tűzoltóság, mentőszolgálat, vízkár-elhárítási szerv, az érintett üzem baleset-elhárítási szerve) erői, eszközei nem elegendőek a kialakult helyzet felszámolásához, illetve, ha a lakosság, vagy a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme ezt egyébként indokoltá teszi. A területi, a települési és a munkahelyi polgári védelmi szervezetek, valamint a központi rendeltetésű mentőszervezetek mozgósításának szabályait a *BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató 18/2011. számú intézkedése* tartalmazza.

1. Alapállapot

Polgári védelmi szervezetek normál működése.

Célja: azon feltételek biztosítása, melyek lehetővé teszik a magasabb készenléti fokozat feladatainak normaidőn belüli végrehajtását.

Feladatok:

- Polgári védelmi szervezetek megalakítása, felkészítése, továbbképzése.
- Megalakítási hely kijelölése.
- Anyagi-technikai eszközök lebiztosítása.
- Beosztó határozatok elkészítése.

2. Katasztrófavédelmi készenlét

A polgári védelmi szervezetek olyan állapota, amikor az előrejelzések szerint katasztrófahelyzet kialakulása várható és az erők igénybevételére lehet számítani, vagy a már bekövetkezett katasztrófa hatásai elleni védekezés során sor kerülhet erők igénybevételére.

Célja: további rendszabályok bevezetése, a magasabb készenléti fokozat gyors elérése.

Feladatok:

- Ügyeleti szolgálatok bevezetése.
- Vezetési feltételek megteremtése.
- Logisztikai biztosítás megteremtése.

3. Katasztrófaveszély készenlét

A reagálási idő további rövidítése céljából kerül bevezetésre a veszélyhelyzet felszámolása, valamint a lakosság és anyagi javak védelme érdekében.

Célja: a polgári védelmi szervezetek megalakítását, valamint a vezetés folyamatosságát biztosító rendszabályok bevezetése.

Feladatok:

- Készenlétbe helyezett berendezések berendelése.
- Málházás, anyagok és eszközök átvétele.
- Állomány tájékoztatása.

4. Teljes bevetési készenlét

A legmagasabb készenléti fokozat, olyan állapot, amikor a polgári védelmi szervezetek a kijelölt megalakítási, gyülekezési helyeiken készen állnak az alkalmazásra.

Célja: mindazon feltételek megteremtése, amelyek biztosítják az azonnali alkalmazás feltételeit.

Feladatok:

- Gyülekezési körletek elfoglalása, berendezése.
- Működőképesség fenntartása.
- Vezetés-irányítási helyek teljes személyi és anyagi feltöltése.
- Alkalmazási készenlét elérése.

A mozgósítás elrendelése

A polgári védelmi szervezetek mozgósítását a jogszabályok és a közjogi szervezetszabályozó eszközök alapján elrendelheti:

- a Kormány, a belügyminiszter útján, az Országgyűlés és a köztársasági elnök egyidejű tájékoztatása mellett;
- a belügyminiszter, a BM OKF főigazgató kezdeményezése alapján, a kormány egyidejű tájékoztatása mellett;
- a főpolgármester, megyei közgyűlés elnöke a belügyminiszter egyetértésével, a BM OKF főigazgató egyidejű tájékoztatása mellett;
- **a polgármester a főpolgármester / a megyei közgyűlés elnökének egyetértésével, a BM OKF főigazgató egyidejű tájékoztatása mellett;**
- a munkahelyi polgári védelmi szervezet létrehozó vezetője területileg illetékes katasztrófavédelmi szerv egyidejű tájékoztatása mellett.

A mozgósítást elrendelő dokumentum

A mozgósítási utasítást tartalmazó iratot a következő **minta** alapján kell elkészíteni:

a)	CÍMZETT	Példa település polgári védelmi szervezete
b)	MOZGÓSÍTÁS	Katasztrófavédelmi készenlét
c)	FELADAT *	111, 122-126, 701-708.
d)	IDŐ	2011.06.10. 10 órától
e)	ELRENDELŐ	Példa település polgármestere
f)	ADTA	XY (név), Példa település polgármesteri hivatala, 2011.06.10. 8:20
g)	VETTE	YZ (név), Példa település pv. parancsnoksága, 2011.06.10. 8:30
A címzett aláírása:		Az elrendelésre jogosult aláírása:

Magasabb mozgósítási készenlétbe helyezés

A magasabb mozgósítási készenlétbe helyezés elrendelésének jogosságáról minden esetben meg kell győződni. Az elrendelés történhet:

- a BM OKF és alárendeltjei ügyeleti rendszerén keresztül;
- a polgári védelmi igazgatás riasztási rendszerén;
- személyesen (vagy a jogosultak által aláírt megbízólevéllel ellátott személyek útján) szóban, illetve írásban;
- a médiaszolgáltatókon keresztül.

A mozgósítás időnormái:

Polgári védelmi szervezetek		készenlét (óra)			A készenlét (működési készség) elérésének helye
		katasztrófavédelmi	katasztrófaveszély	teljes bevetési	
G	12 órás	8	10	12	Megalakítási, illetve kijelölt gyülekezési helyeken.
Y	készenlétű				
R	24 órás	16	20	24	Megalakítási, illetve kijelölt gyülekezési helyeken.
Ö	készenlétű				
V					
I					
D					

Gyors készenlétű (12 órán belüli) szervezetek: irányítást végző szervek és szervezetek, valamint a katasztrófák elhárításában való részvétel érdekében megalakított polgári védelmi szervezetek:

- adott katasztrófavédelmi feladatokra kijelölt pv. szervezetek egyes szakalegységei;
- riasztó részlegek beosztott állománya
- katasztrófavédelmi helyzetben érintett közfeladatot, közszolgáltatást ellátó munkahelyi pv. szakalegységek állománya

Rövid készenlétű (24 órán belüli) szervezetek: azok a teljes állománnyal megalakított részlegek, rajok, csoportok, melyek a gyors készenlétű szervezeteken kívül a katasztrófavédelmi feladatok végzésébe rövid előkészítés után bevonhatók.

Mozgósítási terv

A magasabb mozgósítási készenlétbe helyezés feladatainak tervezése a Mozgósítási Tervben történik, mely a veszély-elhárítási tervrendszer része, a településeken a Helyi Védelmi Bizottság készíti az illetékes katasztrófavédelmi szerv vezetésével készíti:

A mozgósítási tervben rögzíteni és szerepeltetni kell:

- az elrendelésre jogosultak nevét;
- az elrendelés jogosultságát;
- a kiértécsítési rendjét;
- a 24 órás szolgálat feladatait;
- az elrendelés, lejtuttatás módját;
- a magasabb készenléthe helyezés feladatait fokozatonként.

A terv alkalmazhatóságának biztosítása érdekében a döntések meghozatalához szükséges legfontosabb adatokkal, tényekkel, nyilvántartásokkal, értékelésekkel ki kell egészíteni a veszély-elhárítási terv adattárát.

A tervet a polgári védelmi szervezet létrehozó vezető hagyja jóvá az illetékes katasztrófavédelmi szerv vezetőjének egyetértésével. A terv karbantartását félévente el kell végezni, továbbá, ha a szervezetekben, állományban, igénybe vehető technikai eszközökben, nyilvántartott anyagok típusában vagy mennyiségében, megalakítási és működési körletekben, helyekben változás következik be, azt azonnal rögzíteni kell.

A készenlét időben történő elérése érdekében rendszeres **gyakorlásokat** kell tartani.

A gyakorlást elrendelheti valamennyi pv. szervezet részére a belügyminiszter a BM OKF főigazgató kezdeményezésére, illetve illetékességi területén a polgármester. A polgári védelmi szervezetek személyi állományának felkészítésével el kell érni, hogy képesek legyenek a mozgósítási készenléti fokozatok feladatainak normaidőn belüli végrehajtására.